Güçlerimizin kumandanı: Kalp

Hamdi Göcek: İman için, "dilimizle ikrar, kalbimizle tasdik" ettik deriz. Neden akıl ile tasdik değil? Kalbin tasdik ettiğini niye akıl tasdik etmiyor? Kalp ile akıl arasında ne fark vardır?"

KALP İMANIN MAHALLİDİR

Kur'ân, "Allah, kişi ile kalbi arasına girer"1 buyuruyor. Peygamber Efendimiz de (asm) "Rahmân'ın iki parmağı arasında olmayan bir kalp yoktur"2 buyuruyor.

Bedîüzzaman'a göre, lâtîfe-i Rabbaniye olan kalbin insanın maneviyatıma yaptığı hizmet, çam kozalağı kadar bir cisimden ibaret olan beden kalbinin bedene yaptığı hizmet gibidir. Nasıl ki bedenin bütün birimlerine hayat ırmağını kalp pompalıyor ve gönderiyor, maddî hayat onun işlemesiyle ayakta duruyor, sustuğu zaman ceset de hayatiyetini kaybediyor ise; lâtîfe-i Rabbaniye olan manevî kalp de manevî duygularımızın tamamını hakikî bir hayat nûru ile canlandırır ve ışıklandırır. Manevî kalbimize bu hayat iksirini veren imandır. İmanın mahalli, yeri ve yurdu, bu manevî kalptir. Eğer iman olmazsa, kalbimiz ve kalbî kuvvetlerimiz söner; et parçasından ibaret olan beden de bir ölü gibi bir kuru heykelden ibaret kalır.3

AKIL RUHUN GÖZÜDÜR

Akıl ise; düşünme, anlama ve bilme kabiliyeti, kavrayış, zekâ ve hafıza kuvveti demektir. Akıl, ruhun dış olaylardaki gözüdür. Olaylar arasında irtibat kurma, akıl erdirme ve düşünme burada meydana gelir. Akıl, beş duyudan gelen bilgileri kendi süzgecinden geçirir, potasında yoğurur, eritir, doküman haline getirir ve kalbe gönderir. Kalp tasdik ederse bu taslak bilgiler, ilme ve doğru bilgiye dönüşür. Bu manada akıl ile kalp bir bütün olarak çalışırlar, omuz omuza hareket ederler ve birlikte işlem yaparlar. Yani, akıl ile kalp, insan ruhunun bilgi-işlem dairesidir.

Ruhumuz; iç olayları, olayların perde arkasını, hakikî yüzünü, beş duyu ile görünmeyen tarafını ve iman cephesini kalp ile görür; dış yüzünü, görünen tarafını, beş duygunun algıladığı cepheyi ise akıl ile görür, anlar, bilir, kavrar ve yorumlar.

Akıl kalpsiz olmadığı gibi, kalp de akılsız olmaz. Kalp, kendi gözüyle maneviyattan devşirdiği bilgileri akla doğrulatmak ihtiyacını duyar. Akıl da, beş duyu ile maddiyattan edindiği bilgileri kalbe doğrulatmak zorundadır. Akıl ve kalp birbirini terk ettikleri zaman; akıl, bütün bilgileri ile birlikte cehalet içinde bocalamaktan kendisini kurtaramaz. Kalp de bütün marifetleri ile birlikte taassuptan ve taklitten yakasını koparamaz.

AKIL, KALPTEN UZAKLAŞIRSA SAPITIR

Akıl kuvvetinin kendi içinde üç hâli vardır: 1- Tefrit, yani eksiklik hâli, 2- İfrat, yani hîlekâr derecede sivrilik hâli, 3- Vasat, yani istikamet hâli. Aklın ifrat derecesini, kalpten uzaklaştığı hal olarak tanımlamak mümkündür. Çünkü akıl bu mertebede kendi kalbi ile çelişir, kalbin kabul etmeyeceği tasarruflara girişir. Kalbinden gelen sesi ve doğru sinyalleri algılamaz, işitmez ve dinlemez. Aldatıcı zekâsı ile kendi başına yanlış bir yol çizer ve şaşırır. Hakkı bâtıl ve bâtılı hak görmeye başlar.4

Demek, akıl kalpten uzaklaşırsa sapıtır, dalâlete düşer, hakkı ve istikameti kaybeder. Üstelik yanlışa düştüğünün farkında olmaz; batılı ve yanlışı hak diye benimsemeye başlar. Demek, kalbin nuru olmadan, aklın ışığı aydınlatamaz, akıl zulüm ve cehaletten kurtulamaz. Demek, dimağ haritasında kalbe yer verilmediğinde, ilim ve basiret olmaz.

Yani, kalpsiz akıl hakikat ifade etmez.5

KALP BİR KUMANDANDIR

Kalp de akıldan uzaklaşırsa yanlışa düşer şüphesiz; en azından kontrol ve denetim mekanizmasını kaybeder. Fakat bu durumdaki kalp en azından safi niyetini muhafaza ettiğinden, yanlışında muaf sayılabilir ve affa uğrayabilir.

Kalp tek başına hareket etmeyip; akıl, ruh, sır, nefis gibi manevî merkezleri de kendisiyle birlikte ibadete ve Allah'a kulluğa sevk etmeyi başarırsa, dairesini genişletmiş olur. Bu durumdaki kalp, kendisi bir kumandan olur; bütün diğer manevî merkezlere kumanda eder, talimat gönderir, onları sevk ve idare eder, onları yönlendirir ve onlarla birlikte manevî maksadına kahramanlar gibi yürür.6

İşte böyle bir kalbin manevî gözü açıktır, basireti uyanıktır, feraseti yüksektir, alıcısı güçlüdür. Çünkü bütün duyguları ile birlikte bir manevî güç ve kuvvet merkezi haline gelmiştir. Allah'tan ilham alır, gelen ilhamları denetler, yanlışları ayıklar ve şeytandan gelen vesveseleri kalbine almaz, aklı kontrol eder, kendisi kontrolden çıkmaz, Allah'ın Samed ayinesi olduğunu bu birliktelikle gösterir ve Allah'ın

tecellîsine ve feyzine mazhar olur.

Dipnotlar:

1- Enfal Sûresi, 8/24.
2- K. Sitte, 6002.
3- İşârâtü'l-İ'câz, s. 78.
4- İşârâtü'l-İ'câz, s. 29.
5- Sözler, s. 646.
6- Sözler, s. 486.